

Ігор Павлюк

д-р наук із соц. ком., пров. наук. співр.
Інституту літератури імені Т. Г. Шевченка
Національної академії наук України,
професор кафедри української преси,
Львівський національний університет
імені Івана Франка,
письменник,
pivor@ukr.net

ПУБЛІЦИСТИЧНІ МАРКЕРИ ПОЕТИЧНИХ ТЕКСТІВ ВАСИЛЯ СИМОНЕНКА: СЛОВО – ЛОГОС – ЧИН

© Павлюк Ігор, 2019

Проаналізовано публіцистичні елементи в поетичних текстах одного зі знакових літераторів-“шістдесятників” – журналіста за фахом Василя Симоненка у контексті тогочасної української публіцистики та прози. Акцентовано на формальних, змістових та формозмістових елементах творення поетизованих публіцистичних текстів на основі авторських та суспільних філософських, психологічних, ідеологічних світоглядних моделей, життєтексту, перспективах їх ангажування у сучасний культурно-інформаційний вітчизняний простір. Як пряме дзеркало життя “газетна література”, тобто публіцистика, перебуває у перманентному становленні, розвитку форми, змісту, формозмісту. Адекватний соціум очікує від письменника художніх відкриттів і, разом із тим, – правди життя як органічної сутності справжнього мистецтва. І талановита публіцистика – чи не найпростіша форма втілення цих етично-естетичних сподівань. Тому постараємось проаналізувати, як змінилися художні методи осягнення історичного часу та способи письмового впливу на “сповнені динамізму” суспільно-політичні події, адже науково-дослідницький об’єктивізм передбачає свідоме ігнорування психофілософських, ідеологічних догм та різномірних забобонів. Сформульовані питання породжують, провокують цілий корпус дискусійних, полемічних, науково-публіцистичних думок, ідей, коментарів і фактів. Отож, не претендуючи на їх остаточне висвітлення, монополію на істину, але для якнайбільшої об’єктивності, авторитетності в доборі наукової теоретичної літератури, дотримуватимемось принципу: зрівнювати кількість думок дослідників творчості поета за фахом публіцистів і дослідників-поетів, деякі з них товаришували із самим поетом чи просто знали його особисто. Спробуємо знайти між двома, іноді полюсно протилежними поглядами на його життєтворчість та текстотворчість, справжнього Василя Симоненка.

Ключові слова: публіцистика, проза, поетичність, ідеологія, журналістика, віршована публіцистика, шістдесятництво.

Ihor Pavlyuk

PUBLIC MARKERS OF POETIC TEXTS OF VASYL SIMONENKO: WORD – LOGOS – ACT

The article analyzes the journalistic elements in the poetic texts of one of the iconic writers of the “Sixtiers” – a journalist in the specialty of Vasyl Symonenko in the context of contemporary Ukrainian journalism and prose. The article focuses on formal, content and

formative elements of creation of poetized journalistic and prose texts on the basis of author's and public philosophical, psychological, ideological ideological models, life ethic, prospects of their engagement in contemporary cultural and informational domestic space. As a direct mirror of life, "newspaper literature", that is, journalism, is in the permanent formation, development, form, content, form content. Adequate social life awaits the writer of artistic discoveries and at the same time the truth of life as an organic essence of true art. And talented journalism is perhaps the simplest form of justification for these ethical and aesthetic expectations. Therefore, we will try to analyze how artistic methods of comprehension of historical time and methods of written influence on social-political events "full of dynamism" have changed, since scientific research objectivism involves conscious ignoring of psycho-philosophical, ideological dogmas and all kinds of prejudices. The formulated questions generate, provoke a whole body of discussion, polemical, scientific and journalistic thoughts, ideas, comments and facts. So, without claiming their final coverage, a monopoly of truth, but for the greatest objectivity, authority in the selection of scientific theoretical literature, we adhere to the principle: to balance the number of opinions of the researchers of the poet's creativity on the specialty of publicists and poetry researchers, some of whom were friends with themselves the poet or just knew him personally. We will try to find between two, sometimes quite opposing views on his life-creation and creativity of this Vasyl Simonenko. The formulated questions generate, provoke a whole body of discussion, polemical, scientific and journalistic thoughts, ideas, comments and facts. So, without claiming their final coverage, a monopoly of truth, but for the greatest objectivity, authority in the selection of scientific theoretical literature, we adhere to the principle: to balance the number of opinions of the researchers of the poet's creativity on the specialty of publicists and poetry researchers, some of whom were friends with themselves the poet or just knew him personally. We will try to find between two, sometimes quite opposing views on his life-creation and text-creation of this Vasyl Simonenko.

Key words: journalism, prose, poetry, ideology, journalism, verse journalism, "sixtiers".

Чому в одному випадку слово справді володіє незвичайною енергетикою Логосу, а в іншому – цілі потоки слів залишаються пустопорожнім звуком?

Це питання хвилювало літераторів, ораторів, політичних і суспільних діячів усіх епох. Ще Аристотель намагався відповісти на нього. І треба сказати, що його думка цілком не відрізняється від положень сучасних дослідників: "Цінність словесного виразу в тому, щоб бути ясним і бути низьким. Найясніший вираз, звичайно, складається із запитально-вживаних слів..." – говорив цей великий грек. Якщо ми вже торкнулися античності, то варто згадати один із її міфів, який якнайкраще показує, що ті, хто стояв біля джерел світової культури, вже знали, що "слово також є діло". Міф розповідає про спартанців, які даремно сміялись над союзниками, що прийшли до них на допомогу замість війська кривого Тіртея. Але Тіртей виявився одухотвореним співцем, і під його шалені марші спартанці воювали із потроєною мужністю. Цей міф не втрачає актуальності, адже всі знають, як згуртовує людей пісня. Ще древні греки знали, що елементи мистецтва – образи, ритм, рима, ораторські здібності агітатора – захоплюють читача чи слухача.

Але найцінніше те слово, яке стає Логосом, яке невіддільне від ідеї та чину. Отже, часто доводиться протиставляти цінність високохудожньої, скажімо, поетичної мови, внутрішньої її суті, змістові, виявляючи іноді екзистенційну прірву між ними.

Дехто вважає, що межа між поняттями "письменник" і "журналіст" дуже хистка. І що талановитіший майстер, то виразнішим стає цей поділ. Досить згадати хоч би Володимира Короленка, Остапа Вишню... Пристрасними журналістами були і Леся Українка, і Франко, які відгукувалися на "злобу дня", тобто були публіцистами.

До ряду цих знакових в українській літературі імен можна зарахувати "молодого витязя" [6, 10] української поезії Василя Симоненка і проаналізувати "художньо-публіцистичний метод" у його творчості, адже у його спадщині і новели, і вірші, й поеми, байки, і нариси, і кореспонденції.

При тому В. Симоненко, за Іваном Франком, – “цілий чоловік”. А Максим Рильський, розмірковуючи про сутність публіцистики і власне художньої літератури, сказав: “По суті – це одна професія, і хороший журналіст, разом з тим і хороший письменник, а талановитий і розумний письменник завжди знайде належний тон, належну манеру для публіцистичного виступу...” [11] Сказано ніби про самого Василя Симоненка? Отже, спробуємо показати оту поетову двоєдиність, нерозривність його двох граней по суті одного таланту. “Дослідити художньо-публіцистичний метод” – це для мене: найглибше проникнути в природу таланту митця, майстра “прекрасної мудрості” [7], як назвав поезію сам В. Симоненко, найближче підійти до органічної суті дару самовираження, обміну тонкими енергіями. А щоби наочно-науково проілюструвати вищезазвану трансформативність професій письменника-й-публіциста, виокремимо у дослідженні відповідні розділи-акцентації: “Публіцистичність поезії Василя Симоненка” і “Поетичність публіцистики, прози”, де за етично-естетичними законами мистецтва у певні (як правило, перехідні) періоди історії публіцистика стає органічною частиною літературної творчості. І якщо епіграфом двох перших розділів візьмемо другу половину висновку – “у певні періоди історії...”, то, щоб довести першу: “за етично-естетичними законами мистецтва”, організуємо ще один розділ: “Шевченківські інтонації у творчості поета”. Тут постараємось показати, що методи, засоби із творчої лабораторії Кобзаря, мотиви народної пісні не випадково часто озиваються, відлунюють у творчості Василя Симоненка; що Тарас Шевченко був для поета найбільшим літературним учителем і прикладом. І чи має право лебедина пісня поета “Лебеді материнства” називатись симоненківським заповітом?

Як бачимо, просто сформульовані питання породжують, провокують цілий корпус дискусійних, полемічних, науково-публіцистичних врешті, думок, ідей, коментарів і фактів. Отож, не претендуючи на їх остаточне висвітлення, монополію на істину, але для якнайбільшої об’єктивності, авторитетності в доборі наукової теоретичної літератури, дотримуватимемось принципу: зрівноважувати кількість думок дослідників творчості поета, за фахом публіцистів і дослідників-поетів, певна частина яких товаришувала із самим поетом чи просто знала його особисто. Постараємось знайти між двома, іноді полюсно протилежними поглядами на його життєтворчість та творчість, справжнього Василя Симоненка.

Як пряме дзеркало життя газетна література, тобто публіцистика, перебуває у перманентному становленні, розвитку форми, змісту, формозмісту. Адекватний соціум чекає від письменника художніх відкриттів і разом із тим – правди життя як органічної сутності справжнього мистецтва. І талановита публіцистика – чи не найпростіша форма втілення цих етично-естетичних сподівань. Тому в розділі “Шевченківські інтонації...”, про який вже згадано вище, постараємось порівняти (на текстах Т. Шевченка і В. Симоненка), як змінилися художні методи осягнення історичного часу та способи письмового впливу на “сповнені динамізму” суспільно-політичні події. А науково-дослідницький об’єктивізм передбачає свідоме ігнорування психо-філософських, ідеологічних догм та різноманітних забобонів.

“Втрата мужності – це втрата людської гідності, котру я ставлю над усе” [21, с. 69], – записав Василь Симоненко у своєму “Щоденнику” 6 липня 1963 року, за чотири місяці до смерті. Значить, “захист людської гідності” – ось що головне для людини, яка взялася за перо. Але що таке людська гідність? Це поняття загальне чи конкретне? У чому відмінність між гординою (одним із найбільших християнських гріхів) і гідністю? В усякому разі етичне поняття людської гідності (честі) конкретне для певної історичної доби, оскільки навіть поняття добра і зла на різних щаблях існування нашої цивілізації неоднакові.

Творчість та життєтворчість Василя Симоненка тим і знакові, що стали одним із художніх, духовних надбань покоління “шістдесятників” – репрезентантів епохи потепління суспільно-політичного, громадського буття в Українській Радянській Соціалістичній Республіці, нездійснених надій на свободу... адже реальна перебудова в 60-ті роки так і не відбулася. Травневі мажорні мотиви не знайшли продовження: вітри соціальних перемін подули в інший бік, принісши розчарування, деморалізацію. Якщо врахувати висоту піднесених думок і планів суспільства і ту, на якій опинились, то це було початком падіння у психологічну прірву. Сьогодні знаємо багато

документів історії того часу, емоцій яких вражають. Один із них, безперечно, – публіцистична лірика Василя Симоненка, як-от:

*“Хай палають хмари бур’янові,
Хай сичать образи – все одно
Я проллюся крапелькою крові
На твоє священне знамено [15, с. 127]*

громадянська, із сучасного погляду дещо пафосна, але насправді широко-романтична, кредо-заповідь поета. Все може статися зі священним знаменом нашої Вітчизни: його може спалити ворог, прикрасити ним свою квартиру міщанин-бюрократ, воно може гордо майоріти на вітрах у час всенародного щасливого піднесення. Поет хоче бути зі своїм народом завжди. Горе народне – його горе, радість народна – його радість. Василь Симоненко ніби загострює і викристалізовує ідеї своїх колег по перу. Він відкинув усе манірне, псевдоліричне, із притаманним йому скепсисом відмовився від образної розкоші, від поетичних прийомів, що відволікають від суті. І це з формального боку якнайближче підвело його вірші до публіцистики. Бо що ж таке публіцистика, публіцистичність? У книзі професора В. Й. Здоровеги “Пошуки істини, утвердження переконань” читаємо: “Публіцистика у власному значенні слова – це твори, в яких оперативно висвітлюються, досліджуються; і узагальнюються з класових, партійних позицій актуальні факти, явища... впливаючи на суспільну свідомість і подаючи своїм словом певну соціально-практичну допомогу тим, до кого він звертається, публіцист вдається до своєрідного поєднання логічно-абстрактного та конкретно-образного мислення, впливаючи як на розум, так і на почуття. Саме слово “публіцистика” походить від латинського і означає “громадський” [8, с. 19]...

Василь Симоненко тонко й просто через слово виразив дух свого часопростору, взявши тим самим на себе поетичне завдання великої публіцистичної (громадянської) ваги:

*Ми винуваті, що міліють ріки
І лисинами світять береги,
Що десь духовні лупляться каліки
І виростають ваші вороги... [15, с. 127]*

Уже із цієї строфи видно, що поет традиційний за формою і революційний за змістом, якщо під традиціями розуміти революційні й глибоко народні сторінки національної та загальнолюдської творчості, означені, приміром, іменами Вільяма Шекспіра, Тараса Шевченка, Роберта Бернса, Лесі Українки, Уолта Уїтмена...

Цільність Симоненка-поета і Симоненка-журналіста постає не з однозначності й незмінності його ставлення до цих двох творчих покликань, а з гармонійної єдності душевно-духовних устремлінь, якостей, що доповнюють одна одну за принципом протилежності. Цей психофілософський закон “єдності і боротьби протилежностей” відображається у впевнених публіцистичних пасажах, як-от:

*...І тільки тих поважають мільйони,
Хто поважає мільйони я” [15, с. 235]*

ні форма, ні зміст тут не нові. Новий формозміст. А втім, як розуміє “традиційність” і “новаторство” в літературі сам поет? “Я уважно стежив за тими дискусіями, які зрідка точилися у нас про традиції та новаторство... Очевидно, для того, щоб по-справжньому любити поезію, треба передусім не зраджувати правді, красі і думці. Наскільки я знаю літературу і мистецтво, вони споконвіку мали за найкращу традицію духовне новаторство” [12]. Поет заперечує заклик відвертатися від трагічного і творити так зване життєрадісне, бездумні іронічні плакатні радощі вважаючи синонімом ідіотизму, а не здорового оптимізму.

Говорячи про “традиційність” Симоненкової поезії у тенденційному значенні цього слова, не можна не згадати його творчої реалізації в архиісторичному, фольклорному жанрі балади. ...Дівчина-русалка в однойменному творі захистила від куль солдата, закохалася в нього і уткнула з ним. Цариця підводного царства заворожила її в тополя за таке (людське) кохання [15, с. 159]. Про перекличність цього глибоко ліричного і разом з тим тривожно-публіцистичного (міфо-реалістичного, магічно-реалістичного, фактологічного) твору з Шевченковими “русалками”, “тополями”, “утопленими” – поговоримо в окремому дослідженні. А зараз відмітимо: талант поета органічно синтезував два, здавалось би, несумісні дискурси: традиційний ліроепічний баладний стиль та публіцистичність (події Великої Вітчизняної війни).

Поет ділиться закодованою у слові енергією із потенційним читачем, реципієнтом, який шукає духовно-душевної підтримки і поради в поета, підкоряючись магічному впливу цього духовного спілкування.

*Ти знаєш, що ти людина?
Ти знаєш про це чи ні?
Усмішка твоя – єдина,
Мука твоя – єдина,
Очі твої – одні* [15, с. 19].

На диво традиційно-прості й на подив різючі слова. “Певно, в цьому і полягає секрет високої поезії, вплив душевного вогню, вияв творчої зрілості” [4], – пише В. Брюгген.

Отже, Василь Симоненко – “архаїк”, “традиціоналіст”, який сміливо синтезував у своїх творах найкращі тенденції молодшої української поезії, в особі якого та переусвідомила у кінці 1950-х, на початку 1960-х років свої сили та можливості. Вірші із публіцистичним флером “Тиша і грім”, “Лебеді материнства”, “Пророцтво 17-го року”, “Заграє смерть іржавою трубою...” однозначно можна зарахувати до нових зразків модерної української класики.

В. Симоненко не тільки поет-оспівувач, публіцист-наратор, але й непересічна харизматична особистість, здатна й на реальний фізичний опір неправді, адже іноді лише літературного хисту буває замало, і саме публіцистика, публіцистичність – провокативний вербальний місток між словом і чином, зберігаючи людську гідність, критичність розуму, добру іронію, вірну віру серця. А це і в ті часи, як і завжди, було нелегко. Час потребував не виховної, дидактичної літератури, а перетворювальної, спонукальної, діяльної. Тому В. Симоненко з таким гнівом і сарказмом звертається до тих людей, які люблять свій народ тоді “без міри”, “коли у міру вигідно любить” [4], які “закохані в ідею за платню”. У поезії Василь Симоненко досягає самої енергетичної суті факту. А для літератора, якому це під силу, як підкреслював І. Я. Франко у статті “Література, її завдання і найважливіші цілі”, не досить вправного ока, “тут вже потрібні знання і науки...” [20, с. 12], тому Василь Симоненко добре вчився. Варто згадати лише про його золоту шкільну медаль та успіхи в університеті. Але не це головне для справжнього поета, журналіста. “Він, може, як ніхто з нас тодішніх, умів добре читати щоденну тисячомовну книгу, ім’я якій – життя народу” [17], – пише його ровесник Микола Сингаївський.

Розкриваємо і ми разом з ним книгу народу нашого “видання” шістдесятих років. Тільки спробуємо читати її душею і розумом Василя Симоненка. Ось його поетично-публіцистичний “Лист до всесвітнього обивателя” зі строфами:

*Жаль залізаних вас і приручених,
З мозком, куплених за капрон...
Тому в грудях моїх намучених
Вибухає аж сто мегатон!
І далі:
Та чи ж вас ужалити докорами,
Скам’янілі, цинічні дуби?*

*Ми ж рятуємо всесвіт од сорому,
Од брехні, боягузтва й ганьби* [15, с. 223].

Останні рядки – заспів до життєвого кредо поета. Саме кредо буде пізніше – у прозі, як в прозі – його публіцистичні щоденникові записи 1962–1963 років – “Окрайці думок”, які мало хто міг почитати в застіяні часи, як, до речі, і чимало поезій, що певний час замовчувалися. Для нового покоління його треба відкривати заново. “Доморощені або, як ще називав їх поет, “флюгери”, спекулянти від ідеології не могли пробачити “нешанобливі” відгуки поета про їхнє моральне обличчя, про брак громадянської позиції” [21, с. 69].

При тому як офіційний апологет комуністично-атеїстичної ідеології поет з однаковим публіцистичним пафосом викривав українських буржуазних націоналістів, наприклад, у віршах “Ні, не вмерла Україна!”:

*Я зустрічався з вами в дні суворі,
Коли вогнів червоні язики
Сягали від землі під самі зорі
І роздирали небо літаки.*

*Тоді вас люди називали псами,
Бо ви лизали німцям постоли,
Кричали “хайль” охриплими басами
І “Ще не вмерла...” голосно ревли.*

*Де ви йшли – там пустка і руїна,
І трупи не вміщалися до ям, –
Плювала кров’ю “ненька Україна”
У морди вам і вашим хазяям.*

*Ви пропили б уже її, небогу,
Розпродали б і нас по всій землі,
Коли б тоді Вкраїні на підмогу
Зі сходу не вернулись “москалі”.*

та священників (“попів”) у вірші “Прокляття” із доволі богохульними рядками:

*Давно, давно лампадка вже не блима,
А в хаті тихо й світло, як в раю,
Холодними, бездумними очима
Ви в долю заглядаєте мою.
Мене вам покарати вже несила –
На вільну душу ланцюгів нема:
Моє нещастя правда покосила,
Зітнула кривду лезами ума.
Якби, святі, я зміг вас розбудити,
Якби, святі, ви не були сліпі,
Я вас повів би по новому світі
Без єзуїтів, ксьондзів і попів, –*

про що пише у статті “Міф про Василя Симоненка” Іван Андрусяк [1], деміфологізуючи письменника у дискурсі Симоненко-поет, а не Симоненко-публіцист, закономірно узагальнюючи:

“...чому цей поет вважається великим? Та ж для цього нібито немає жодних об’єктивних, власне літературних спричинків!”.

Ми ж акцентуємо на публіцистичності як на манері, стилю творчості письменника. Тому ділити поезію В. Симоненка на “громадську” (публіцистичну) і “негромадську” (ліричну) можна хіба що лише за циклами, які він сам і визначив: “Гострий плуг”, “Головешка”, низки епітафій “Мандрівка по цвинтарю” – справжній “грим” на голови “залізаних і приручених”. І хоч деякі дослідники, як той самий Йосип Кисельов, наприклад, знаходять чимало розмаїтих огріхів у сатиричних його поезіях, серед яких і “деяка манірність, незрілість поетичної думки, прикро банальні образи; все ж в цілому поезія Василя Симоненка “мужня”, розумна і змістовна” [9].

Разом із тим, є у поета рядки про кохання, які однозначно поза публіцистичним дискурсом:

*Дні і ночі думаю про тебе,
Виглядаю тебе щомить, –
Лиш для того, їй-богу, треба,
Тричі треба на світі жити* [9],

які той самий Йосип Кисельов називає альбомними – як діаметральну крайність публіцистиці...

Але є й такі рядки:

*Параграфи присіли біля столу,
Примітки причаїлись у кутках,
Очіма гострими підсудну прокололи
Цитати із багнетами в руках.*

Це – вербальна метафора доби: метафізичний суд над бюрократичним “Судом” (вірш), як і це: “Некролог кукурудзяному качанові” [14].

Вірш написано саме тоді, коли кукурудзі співали “осанну”, коли вона за прямими вказівками найвищих інстанцій і осіб, зокрема генсека М. С. Хрущова, ставала “королевою українських чорноземних полів”, а правила американської агротехніки механічно переносили на українські поля. Таких образів та субобразів-відтінків тієї чи іншої сфери людського життя шістдесятих років можна назвати безліч. Але нас цікавить не кількісний аспект творчого доробку, а значущість його внутрішнього духовного потенціалу.

Попри все, Василь Симоненко не судив, а художньо-публіцистичними засобами, серед яких сатира, гумор, методи журналістського розслідування, ставив діагноз суспільним явищам-недолікам, пропонуючи конкретні шляхи розв’язання цих наболілих, пекучих проблем. А як Василь Симоненко ставився до суду митця над собою, який у християнській духовній системі координат пов’язаний зі сповіддю, каяттям? Знайти відповідь на це питання необхідно, перш ніж переходити до розгляду його світоглядної концепції бачення світу, яка у той час, звичайно, не могла бути показово релігійною для радянського журналіста, комуніста-атеїста, “бійця ідеологічного фронту”.

...Тому варто сказати, що деякі вірші Василя Симоненка уже самі собою, своєю темою, ідеєю пропонують логічний шлях до не повторення описаного в них явища, події тощо, які привели суспільство чи окремих його членів до біди – як-от вірш “Баба Онися”, у якій на війні вбили трьох синів, “Герострат”, “Не лицемірити, не чванитись пихато”, вірш про “варварів космічної доби” і подібні. А ось такі поетові рядки:

*Я готовий кричати щосили,
Надриваючи голос свій:
Не потрібні людині крила,
Серце й розум потрібні їй...* [21, с. 75]

банальні, але вічні інструменти для розв'язання загальнолюдських проблем усіх часів і народів. Щодо етично-естетичного суду над самим собою, то Василь Андрійович Симоненко писав: "... вчинити суд на самим собою може далеко не кожен. Якщо поет вміє тільки ображатися на критику, він уже не поет. Адже багато розмов точиться про чутливу, тонку... душу письменника, яку, мовляв, треба оберігати... А що ж то за чутливість, коли вона не чує, де правда, а де базікання?.. Ображатися не обов'язково навіть тоді, коли тебе хочуть образити. Не треба забувати, що від надмірного вживання цукру людина втрачає зуби" [13, с. 335–336].

Щодо сатиричності як однієї з ознак публіцистичності, то міркуємо так: проти кого пристрасні антинаціоналістичні, антирелігійні погляди автора? Проти його ж сучасників. Вони злободенні. А злободенність – також змістова риса публіцистичності за поетичної форми (вторинної характеристики). Ми вже говорили вище про цю особливість Василя Симоненка творити-синтезувати публіцистичну лірику.

Отже, читаючи цю політично злободенну лірику В. Симоненка, мимоволі згадуєш слова Івана Франка: "Література, так як і наука... повинна бути робітницею на полі людського поступу. Вона громадить і описує факти щоденного життя... а разом аналізує їх і робить з них виводи" [2, с. 140]. І "Василь Симоненко цілком справлявся з цим завданням, бо ставився до свого важкого ремесла з трепетною пошаною і серйозністю справжнього майстра", – написав один із побратимів-учасників поета – Борис Олійник у статті "Не вернувся з плавання".

Все є у творчості Василя Симоненка: від юнацького максималізму – до зрілої мудрості – тому йому віриш, попри певну декларативність його поезостилу, притаманну навіть кращим із поетів, його ровесникам.

У пристрасній громадянській ліриці Симоненка часто стикаємось із надзвичайними перебільшеннями, антитезами, підтверджуючи тезу: хороший вірш – завжди боротьба з матеріалом, який чинить екзистенційний опір, це завжди рух до етично-естетичної досконалості через душевну бурю, біль, зовнішні перешкоди. У нашого поета це все також закономірно було. Загалом критики сходяться на думці, що основний лейтмотив його поезії – оспівування добрих справ (добра) і викриття злих (зла). Але добро і зло – категорії філософські. Іноді вони міняються місцями, та й кожен їх може розуміти по-своєму. Як же дивився на світ Симоненко-філософ? Наведемо кілька "голих" цитат і постараємось одразу ж дати їм філософську оцінку, оскільки художньо-публіцистичні їх якості незаперечні уже хоча б тому, що несуть в собі ту саму філософічність. Отже:

а) "Земля вже двадцять восьмий раз несе мене навколо Сонця" [16, с. 70]. Космізм мислення, розуміння єдності світу;

б) "Діти часом несвідомо говорять видатні речі" [16, с. 71]. Філософська розгадка розуму, таланту із рефлексією на християнське "Будьте як діти";

в) низка епітафій "Мандрівка по цвинтарю" [15, с. 266–270]. Із філософського погляду – роздуми над тасмницею людського існування, справжніми і суєтними цінностями, смертю.

Читаючи Василя Симоненка, разом із загальними філософськими ремінісценціями натрапляємо на релігійні образи Ісуса, Бога... Що це? Прагнення поставити Всевишнього поряд із людиною чи вознести людину до Бога? Ось як поет сам відповідає на це питання:

***"...Ніколи я Богом не мріяв стати,
Легенда на небо мене завела"*** [15, с. 128].

Значить, Бог і все, що пов'язане з ним, для поета – лише легенда? Чи був він латентно віруючою людиною?.. Чи це звичайне безвідповідальне богохульство, апологетство тодішньому "державному атеїзму"? Знову звертаємось до оригіналу, тобто до його віршів:

***"Мені здається, – може, я не знаю, –
Було і буде так у всі часи:
Любов, як сонце, світу відкриває
Безмежну велич людської краси", –***

ось що відображає поетове філософське розуміння Бога – Любов. Любов – як головний біблійний універсальний заповіт.

Філософський діалектико-матеріалістичний погляд передбачає: немає спокійної гармонії природи, є стрибки, складні ритми життя, високі хвилі-злети у пізнанні навколишнього. Тут філософський текст парадоксально щонайближчий до публіцистики. Але, знову, “не можна плутати Мадонну, створену митцями, і суто Релігійну матір Божу. Лицеміри в рясах прекрасного Ісуса і його Матір перетворили в насильників людської плоті і духу” [16, с. 71], – пише В. А. Симоненко, знаючи, яку роль зіграла церква в історії нашої культури, а мистецтво – в історії церкви. Первісне, “нелицемірне” християнство справді несло духовність народу. І тут “селянин по крові” [18, с. 85], “грунтівець”, як би сказали тепер, Василь Симоненко відчував, що “сумні приклади з кібернетикою, генетикою, бурхливе проростання поганок в літературі... вічні заклики дожертвування і безкінечні обіцянки “раю на потім” – хіба це таке вже далеке від трагедії Бруно і Галілея, від псалмо- та іконописання, від монастирів і царства небесного?” [16, с. 71].

Як бачимо, В. А. Симоненко нагадує нам, поєднуючи у своїй творчості знайоме і нове, те, що ми відчували, підтверджуючи нам правду, істину своїм авторитетом поета, журналіста, публіциста. “Коли б він відкрив нам такий світ думок, якого ми не знали, до якого були готові, ми б не в силах були збагнути його красу, оцінити” [19], – пише Михайло Тарнавський.

Зі “світлої щедрості” поетових творінь реципієнти створюють багатства неоціненні. Поетові публіцистичні вірші (політична лірика) демонструють, “в якій дивній єдності знаходяться отрута лірики і її життєдайна сила. Чудесних справ її бояться міщани, ті, хто не мудреці і не діти, ті, хто не простий і не вульгарний” [3, с. 18]. І ще: “вигляд молоді української поезії” “уже першою своєю збіркою “Тиша грім”, в якій реально немає душевної, громадянської тиші... ще раз переконує нас у тому, що поезія, може, і повинна зачіпати найрізноманітніші деталі побуту, символи вічності, доби і що поет перебуває під впливом загальнолюдських і національних інтересів. Йому, як і кожній особі, ніщо людське не чуже. Він – відвертий виразник болю і потреб суспільства. Про це говорив ще І. А. Бунін, “істинне покликання поета... якщо тільки на поезію дивитися серйозно, як на могутній двигун цивілізації” [5, с. 491].

Узагальнюючи спостереження над фактологічним матеріалом про художньо-публіцистичну та публіцистично-художню творчість Василя Симоненка й осмислюючи їх особливості, передусім варто відзначити наявність таких рис, як громадянська мужність, вміння думати і говорити про головне, не оминаючи суттєві проблеми часу, все те, чим жили його сучасники і людство загалом.

1. Василь Симоненко сповідував гуманістичну формулу: “найскладніша людина – проста”: колгоспний конюх Федір Кравчук, баба Онися, самотня мати, безіменний дід, уманські дівчата...

2. Творчість Василя Симоненка має громадське звучання, тому можна стверджувати, що вона містить елементи публіцистичності у широкому значенні цього слова.

3. Публіцистику Василя Симоненка у вузькому значенні терміна можна умовно назвати політичною лірикою, якщо враховувати грецьку семантику кожного із цих слів, де політика – суспільні справи, а лірика – підвищена сердечність, емоційність.

4. Новели, оповідання та маленька повість Василя Симоненка письменника теж містять елементи публіцистичності. Проте для сьогоdnішнього читача цій прозі ніби бракує психо-філософського аналітизму, який становить основу сучасної світової художньої прози. Все це свідчить і про те, що як прозаїк молодий Василь Симоненко лише починався.

5. У “вигляд молоді української поезії” рідкісно врівноважені етичні координати, які “діагностував” Олесь Гончар і в передмові до “Лебедів материнства” назвав поета “чистим, непідкупним – сумлінням своїх ровесників”.

6. Як кожний митець Василь Симоненко – новатор, який запровадив в аспекті форми, змісту, формозмісту творчості неповторне, притаманне лише йому.

7. Тематика творчості Василя Симоненка – саме життя.

8. Василь Симоненко писав просто, дохідливо, “по-народному”. У цьому насамперед його схожість із творчістю Т. Шевченка, і простота ця була органічною складовою його таланту.

1. Андрусяк І. Міф про Василя Симоненка. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://www.unian.ua/culture/448973-mif-pro-vasilya-simonenka.html>. 2. Білан М. С. Відкриваючи духовні острови // Жовтень. 1966. – № 4. 3. Блок А. А. Собр. сочинений: Вдт. – М., 1971. – Т. 5. 4. Брюгген В. Думка в шатах поезії // Літературна Україна. – 1966. – 27 берез. 5. Бунін І. А. Собр. соч.: в 9 т. – М., 1967. – Т. 9. 6. Гончар О. Т. Витязь молоді української поезії: Передмова // Лебеді материнства. – К. : Молодь, 1981. – 344 с. 7. Жулинський М. Василь Симоненко // Літературна Україна. – 1988, 24 берез. 8. Здоровега В. Й. Пошуки істини, утвердження переконань. Деякі епистемологічні та психологічні проблеми публіцистики. – К. : Вища школа, 1975. – 175 с. 9. Кисельов Й. Шукання самого себе // Літературна Україна. – 1962. – 23 лип. 10. Олійник Б. Не вернувся з плавання: Передмова // Симоненко В. Поезії. – К. : Молодь, 1966. – 206 с. 11. Рильський М. Т. Слово про друга // Літературна газета. – 1960. – 13 груд. 12. Симоненко В. Анкета одного запитання // Літературна Україна. – 1962. – 16 жовт. 13. Симоненко В. Декорації і живі дерева // Лебеді материнства. – К. : Молодь, 1981. – 344 с. 14. Симоненко В. Публікується вперше // Літературна Україна. 1988. – 24 берез. 15. Симоненко В. А. Лебеді материнства. – К. : Молодь, 1981. – 344 с. 16. Симоненко В. А. Окрайці думок // Дніпро. – 1988. – № 6. 17. Сингаївський М. В океані рідного народу // Молодь України. – 1985. – 8 січ. 18. Сом М. Д. З матір'ю на самоті // Дніпро. – 1985. – № 1. 19. Тарнавський М. Треба великим бути // Літературна Україна. – 1965. – 2 берез. 20. Франко І. Я. Твори в 20-ти т. – К.: Держлітвидав України. – 1959. – Т. 16. 21. Яременко В. Духовні острови // Дніпро. – 1988. – № 6.

REFERENCES

1. Andrusyak I. My thabout Vasyl Simonenko.[Electronic resource]. – Access mode: <https://www.unian.ua/culture/448973-mif-pro-vasilya-simonenka.html>. 2. Bilan M. S. Opening the spiritual islands // October, 1966. – № 4. 3. Block A. A. Собр. writings: V d t. – M., 1971. – Т. 5. 4. Brügggen V. Opinion in the clothes of poetry // Literary Ukraine. – 1966. – 27 March. 5. Bunin I. A. Sobre Soch: Vdt. – M., 1967. – Т. 9. 6. Gonchar O. T. The Knight of Young Ukrainian Poetry: Foreword // Swans of Motherhood. – K. : Youth, 1981. – 344 c. 7. Zhulinsky M. Vasyl Symonenko // Literary Ukraine. – 1988, March 24. 8. Zdorovega V. Y. Finding the truth, asserting beliefs. Some epistemological and psychological problems of journalism. – K. : High school, 1975. – 175 p. 9. Kiselev J. Finding herself // Literary Ukraine. – 1962. – 23 July 10. Oliynyk B. Not returned from swimming: Preface // Symonenko V. Poetry. – K. : Youth, 1966. – 206 p. 11. Rilsky M. T. The Word of a Friend // Literary Gazette. – 1960. – 13 th December. 12. Simonenko V. Questionnaire for one question // Literary Ukraine. – 1962. – October 16. 13. Simonenko V. Scenery and living trees // Swans of motherhood. – K. : Youth, 1981. – 344 c. 14. Simonenko V. Published for the first time // Literary Ukraine. 1988. – 24 March. 15. Simonenko V. A. Swans of motherhood. – K. : Youth, 1981. – 344 s. 16. Simonenko V. A. Okraytsi opinions // Dnipro. – 1988. – № 6. 17. Singayevsky M. In the ocean of the native people // Youth of Ukraine. – 1985. – Jan. 8. 18. Som M. D. With a mother in solitude // Dnipro. – 1985. – № 1. 19. Tarnavsky M. It is necessary to be great // Literary Ukraine. – 1965. – 2 March. 20. Franko I. Ya. Works in 20 t. – K. : State Library of Ukraine. – 1959. – Т. 16. 21. Yaremenko V. Spiritual islands // Dnipro. – 1988. – No. 6.